

**ERINEVAD ARUSAAMAD
TERMINITEST
*SISATURVALISUS,
SISEJULGEOLEK JA
SISEKAITSE***

DIANA MARNOT

SISEKAITSEAKADEEMIA
ESTONIAN ACADEMY OF SECURITY SCIENCES

Autoriõigus: Sisekaitseakadeemia 2022

Esikaane pilt: Jaanika Puusalu

Makett ja küljendus: Jan Garshnek

Keeletoimetaja: Siiri Soidro

ISBN 978-9985-67-375-1 (pdf)

www.sisekaitse.ee/kirjastus

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Termin <i>i siseturvalisus</i> mõtestamine	5
2. Termin <i>i sisejulgeolek</i> mõtestamine	7
3. Termin <i>i sisekaitse</i> mõtestamine	9
4. Eesliide <i>sise-</i> ja terminite sünonüümsus	11
Kokkuvõte	13
Kasutatud kirjandus	14
Lisa 1. Siseturvalisuse vastused	16
Lisa 2. Sisejulgeoleku vastused	20
Lisa 3. Sisekaitse vastused	23

SISSEJUHATUS

Siinses ülevaates koondatakse erinevad arusaamad terminitest *siseturvalisus*, *sisejulgeolek* ja *sisekaitse*. Eesmärk on algetada turvalisuse ja julgeoleku valdkonnas diskussioon väljendite üle, mida kasutatakse paraku tihti läbisegi. Ülevaade ei ole ajendatud keeleteaduslikust huvist, seega pole töö kirjutamisel toetunud terminoloogiateadusele. Nii ei otsitud uurimise all olevate väljendite tegelikke tähendusi, vaid sooviti aru saada, mida nende sõnade taga mõistetakse. Töö probleem tuleneb Siseministeeriumi haldusalas kasutatavate terminite ristkasutusest ja mitmeti tõlgendatavusest – need on terminid, mis peaksid riigi poliitikat ja tegevuskavasid täpsemalt piiritlema. Näiteks on sõnu *siseturvalisus* ja *sisejulgeolek* mõnel juhul kasutatud sünonüümidena ja mõnikord omistatakse neile eraldiseisvad tähendused – kord kitsamate ja siis jälle laiemate tähendusvarjunditega.

Aga isegi kui need terminid on eristatud ja riiklikes dokumentides või seadustes täpsemalt määratletud, siis pole see alati kandunud edasi üldisemasse kasutusse Siseministeeriumi enda haldusalas ega laiemalt. Seetõttu saab väita, et julgeoleku ja turvalisuse valdkonnaga kokku puutuvatel inimestel puudub ühtne arusaam, millest täpsemalt räägitakse ja mida mingi terminiga tähistatakse.

Väitele kinnituse leidmiseks võeti ette lühikene küsitlus, mis saadeti mugavusvalimi printsiibist lähtudes kitsale ringkonnale, kes on valdkonnaga seotud. Küsitluses keskenduti eelkõige terminitele *siseturvalisus*, mis on kasutusel dokumendis „Siseturvalisuse arengukava“; *sisejulgeolek*, mis on kasutusel Sisekaitseakadeemia sisejulgeoleku instituudis ja Siseministeeriumi haldusalas põhiliselt Kaitsepolitsei ametis (KAPO); *sisekaitse*, mis on kasutusel nii Sisekaitseakadeemia nimes kui ka sisekaitsereservi tähenduses. Selleks et teemat avada ja juhtida tähelepanu terminite kasutamise kitsaskohale, koguti kokku vastused kolmele küsimusele: mis on siseturvalisus; mis on sisejulgeolek; mis on sisekaitse? Küsimustiku link saadeti Sisekaitseakadeemia üldlisti 7. juunil 2021 ja Sisekaitseakadeemia teadusuudiste listi 10. juunil 2021. Vastuseid oodati kuni 18. juunini 2021. Küsimustele vastati kokku 38 korral. Vastused on esitatud artikli lisades ja siinse artikli tarvis keeleliselt toimetatud, sest oluline on anda edasi vastajate arusaama terminitest. Küsimustele vastamine oli isikustamata, paluti vaid märkida, millises asutuses töötatakse. Artikli lõpus on lisad 1–3, mis ilmestavad hästi, kuivõrd erinevalt on vastajad kolme terminit mõistnud. *Siseturvalisuse* ja *sisejulgeoleku* vastused jaotati üldiselt selle järgi, kas vastajate jaoks olid need terminid sisuliselt sünonüümid või omavahelises suhtes laiemad või kitsama tähendusega: kas *siseturvalisus* või *sisejulgeolek* on üldisem, kumb hõlmab teist? Vastused on autori subjektiivsest hinnangust lähtuvalt kategoriseeritud, kuid kuna need on esitatud terviklikena lisades 1–3, on lugejal võimalik huvi korral isiklik hinnang anda. Küsitlusele vastanute puhul tuleb märkida, et terviklik arusaam nimetatud terminitest on kallutatud, sest vastanud olid seotud kas Sisekaitseakadeemiaga või liitunud Sisekaitseakadeemia teadusuudiste listiga. Kahtlemata oleks tulnud mitmekesisemaid arusaamu, kui küsitlusringi oleks laiendatud näiteks Kaitseministeeriumi haldusala ametkondadele.

1. TERMINI *SISETURVALISUS* MÕTESTAMINE

Julgeoleku ja turvalisusega seonduvate baasterminite kasutamise on segadus süsteemne ning nende ristkasutamist ja terminitega kaasnevaid erinevaid konnotatsioone on ilma põhjaliku analüüsita keeruline eristada. Autori hinnangul pole aga otstarbekas hinnata minevikus kasutatud terminite erinevaid tähendusvarjundeid. Küsimus on, kas tasuks põhilised julgeoleku ja turvalisusega seotud terminid edaspidi ühtlustada ja nende tähendused täpsemalt määratleda. Terminite mitmeti mõistetavusel võib olla mitu põhjust. Näiteks üldkeelsed väljendid ei pruugi olla sama tähendusega kui erialakeeles. Veel võivad terminitel olla erinevad tähendused era- ja avalikus sektoris, samuti riiklikes institutsioonides ja sellest tulenevalt ka riigiasutustes töötavate inimeste jaoks. Näiteks, kas *turvalisus* ja *siseturvalisus* on samased või on neil tähenduslik erinevus? Väljend *siseturvalisus* on küll ametialaselt kasutusel, aga seda ei leidu Eesti Keele Instituudi (EKI) hallatavates sõnastikes. Lisaks puudub see sõna Militermi terminibaasis, mis koondab sõjanduse, julgeoleku ja kaitsepoliitikaga seotud termineid. Sellest hoolimata oskasid endale teadaolevalt mõisted lahti seletada kõik küsitlusele vastanud. Nii selgitas autor välja üldised tähendused terminile *turvalisus*, mida on õigekeelsussõnaraamatu (ÕS-i) järgi selgitatud kui *kaitstus*, *julgeolek* – ehk siis on *turvalisus* ja *julgeolek* esitletud sünonüümidena. Eesti keele seletava sõnaraamatu (EKSS) selgituse järgi on *turvalisus* samuti *kaitstus*, *julgeolek*, *ohutus*. Ametkondlik arusaam terminist *turvalisus* on põhjalikumalt lahti seletatud dokumendis „Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“ (Riigi Teataja, 2008): „[---] paljude kaasabil loodav **ühiskonna seisund**, milles inimene tunneb ennast kaitstult ja tagatud on tegelik ohutu elukeskkond, vähendades tõenäosust sattuda ohuolukorda, suurendades võimekust ohule reageerida ja leevendada ohu realiseerumisel tekitatud kahju. Paljude kaasabil tähendab igapähe, sealhulgas nii avaliku, mittetulundus- ja erasektori kui ka iga üksikisiku, kohustust aidata kaasa turvatunde kui psühholoogilise heaolu ja ohutu elukeskkonna säilitamisele oma õiguskäuleka ja kohusetundliku käitumisega.“

See dokument tugineb Kaitseministeeriumi alusdokumendile „Eesti Vabariigi julgeolekupoliitika alused“ (2004), kus Eesti julgeolekupoliitika eesmärk on „[---] säilitada Eesti iseseisvus ja sõltumatus, territoriaalne terviklikkus, põhiseaduslik kord ning rahva turvalisus“. Niisuguse hierarhia kohaselt on *julgeolek* üldine mõiste, mille alla kuulub *turvalisus*. Kaitseministeeriumis kasutatavate terminite kohaselt kuuluvad turvalisuspoliitika alla kõik tegevused, mille eest vastutavad Politsei- ja Piirivalveamet (PPA), Päästeamet (PäA) ja KAPO (Kaitseministeerium, 2017).

Nii selgub, et alusmõisteks on *julgeolek*, mille üheks alaharuks on *turvalisus*. Selge pole, mis põhjusel lisati avalikku korda ja põhiseadusliku korra tagamist käsitleva dokumendi nimetusse eesliide *sise-*: „Eesti turvalisuspoliitika põhisuundade aastani 2015“ järg on

„Siseturvalisuse arengukava 2015–2020“ (STAK). Selles kirjeldatakse lakoonilisemalt: „Turvalisus tähendab stabiilset **elukeskkonda**, milles inimene tunneb ennast kaitstult ja kus on tagatud tema ohutus ja kindlustatus.“ (Siseministeerium, 2015, lk 3) 2015.–2020. aasta STAK-i lugedes ei saa hästi aru, kas *siseturvalisust* on selgitatud *turvalisuse* termini kaudu, sest eraldiseisvat mõiste selgitust sellele ei ole. Nimetatud dokumendis on kirjas: „Siseturvalisus on oluline ühiskonna stabiilsuse tagamisel, seetõttu on vaja märgata ja ennetada ühiskonna stabiilsust ohustavaid tegureid“ (Siseministeerium, 2015, lk 3). Nii ei selgu, kas siseturvalisus on näiteks mingite meetmete kogum või koondab see abstraktsel moel kõiki turvalisuse tagamisega seonduvate riigiasutuste tegevusi. Või on *siseturvalisus* ka seisund? Kui ise mõistetele tähendusi luua, siis seostuks *siseturvalisus* vaid ametkondade tegevusega.

Rohkem selgust ei saa ka praegu kehtivas dokumendis „Siseturvalisuse arengukava 2020–2030“ (Siseministeerium, 2020), kus on öeldud: „Siseturvalisuse arengukavas lähtutakse, et **turvalisus tähendab stabiilset elukeskkonda**, milles inimene tunneb ennast kaitstult, aitab ise selle kujundamisele kaasa ja kus on tagatud tema heaolu, ohutus ja kindlustatus.“ Kuna arengukavas kasutatakse väljendeid *turvalisus* ja *siseturvalisus* läbisegi, jääb arusaamatuks, kas tegemist on sünonüümsete või eritähenduslike terminitega.

Küsitlusele vastanute seas ilmnes, et terminit *siseturvalisus* mõistetakse küllalt erinevalt. Suures üldistusastmes saab enamiku vastuseid ära jagada järgnevate arusaamade vahel:

- sisejulgeoleku sünonüüm;
- turvatunne, mis on kirjeldatud kui ühiskondlik seisund või tunnetus;
- valdkondlik üldmõiste või katustermin;
- kitsamalt avaliku korra kaitsega seonduv.

Küsitlusele vastanud tõlgendasid *siseturvalisust* mitmeti. Tihti oli tegemist kombineeritud arusaamaga, milles mõisteti termini taga näiteks turvalist keskkonda ja lisaks tegevusi selle tagamiseks. Turvatunnet mõisteti ka kui valdkondlikku üldterminit, mis sarnanes STAK-ides kirjeldatuga. Kuid nendele lisaks oli ka mitmeid teisi tõlgendusi. Küsitlus (vt lisa 1) kinnitas autori juba varasemat teadmist, et terminid *siseturvalisus* ja *sisejulgeolek* on tavakõnes tihti kasutusel sünonüümidena. „[---] Vähemalt Siseministeeriumis töötades kasutame selgelt seda terminit sisejulgeoleku asemel.“ Nende terminite sünonüümidena kasutamisel saab tuua näiteks ka Sisekaitseakadeemia, mille tegevus koondab justkui sisekaitset, siseturvalisust ja sisejulgeolekut. Kooli neli kolledžit (politsei- ja piirivalve-, finants-, pääste- ja justiitskolledž) valmistavad üldjuhul ette ametnikke siseturvalisusega seonduvate ülesannete täitmiseks. Kooli enda kirjelduse kohaselt on tegemist turvalisuse valdkonna hariduskeskusega (Sisekaitseakadeemia, 2021a), kus paljude tegevuste seas pakutakse näiteks koolitust „Siseturvalisus algab Sinust“, mille üks eesmärk on õpetada mittekodanikele viise „siseturvalisuse tagamiseks“ (Sisekaitseakadeemia, 2021b). Küsitluse tulemusi kokku võttes võib järeldada, et enamiku ehk 23 vastanu jaoks on tegemist laiemaga mõistega, mis hõlmab *sisejulgeolekut* ja *sisekaitset*.

2. TERMINI *SISEJULGEOLEK* MÕTESTAMINE

Terminile *sisejulgeolek* (ingl *internal security*) EKSS seletust ei paku, küll aga selgitatakse *julgeolekut* kui „kaitstust ohtude eest“, mis annab küllaltki laia tõlgendusvõimaluse. ÕS-i kaudu on *julgeolek* selgitatud kui *ohutus*, *julgestatus*. Lisaks on välja toodud sõna *julgeolekutöötaja*, mis on ÕS-i hinnangul argikeelne väljend. Esile tasub tõsta, et kui *turvalisus* oli selgitatud *julgeoleku* kaudu, siis vastupidiselt ÕS mõisteid ei seleta.

Küll on aga mõiste *sisejulgeolek* lahti seletatud Eesti Vikipeedia (2021) koduleheküljel: „Sisejulgeolek ehk siseturve on riigi sisemine julgeolekuseisund, mille tagavad sisejulgeolekusüsteemi moodustavad sisejulgeolekustruktuurid. Sisejulgeoleku ehk siseturvestruktuurid tuvastavad ja väldivad ebaseaduslikke ja sihilikult kuritahtlikke toiminguid, mis kahjustavad inimesi, ühiskonda, ainelisi ja ainetuid väärtusi ning infrastruktuure, kaitsevad nende toimingute eest, leevendavad rünnete toimet ja tagavad jätkusuutlikkuse pärast rünnet. Riigi sisejulgeolek hõlmab füüsilist ja sotsiaalset komponenti. Füüsilise julgeoleku tagamisel on peamised ülesanded avaliku korra kaitse ja võitlus kuritegevusega, riigipiiri valvamine ja kaitsmine, piirirežiimi tagamine, kodanikukaitse, tuletõrje- ja päästetööde korraldamine.[---]“

Vikipeedias antakse seega *sisejulgeolekule* palju laiem tähendusväli, mis hõlmab näiteks PPA ja PÄA ülesandeid. Lisaks võrdsustatakse *sisejulgeolek* ja *siseturve*, mille taustast tuleb juttu hiljem. Teiste arusaamade kohaselt on *julgeolek* kitsam mõiste, mis hõlmab kokkuleppeliselt tegevusi, mille eesmärk on põhiseadusliku korra kaitse. Nii on KAPO julgeolekuasutus, millel on suurim roll kanda just sisejulgeoleku tagamisel (Siseministeerium, 2016; Riigiportaal eesti.ee, 2021). Samuti on *julgeolek* Militermi terminibaasis „seisund, mille puhul määratud teave, varustus, isikud, tegevus ja rajatised on kaitstud spionaaži, sabotaaži, õõnestustegevuse, terrorismi ja kahjustamise, samuti kaotsimineku või loata avalikustamise eest“ (Eesti Keele Instituut, 2021). Ehk ka sõjalise, julgeoleku ja kaitsepoliitika terminibaasi tõlgenduse kohaselt on julgeoleku tagamine KAPO ülesanne. Seega on üldkeeles defineeritud terminile lisatud juurde ülesandeid, mida ametkondlikus kasutuses selle termini osaks ei loeta. Nii on olemas vastuolu üld- ja erialakeeles, kuid selline olukord ilmneb kahtlemata ka paljudes teistes valdkondades.

Eraldi peab välja tooma, et *julgeolek* on väga laia tähendusega kasutusel ka Kaitseministeeriumi haldusalas. Näiteks „Julgeolekupoliitika aluste“ järgi on selge, et riigi julgeolekupoliitika kõige laiemaks mõisteks on *julgeolek*, mis „[---] on kogu valitsuse ja kogu ühiskonna tegevuse **tulem**“ (Kaitseministeerium, 2017). Niisuguse tervikliku tulemi tagamiseks on sõnastatud erinevad tegevussuunad: „[---] diplomaatia, sõjaline kaitse, turvalisus ja põhiseadusliku korra kaitse, konfliktienetus ja kriisihje, majandusjulgeolek

ja seda toetav taristu, küberjulgeolek, elukeskkonna kindlus ning ühiskonna kerksus ja sidusus“ (Kaitseministeerium, 2017). Niisiis selgub, et Kaitseministeeriumi vastutusalas on üheselt määratletud, et *julgeolek* on üldisem mõiste, mille üheks osaks on *turvalisus*. Kui seda mõttekäiku edasi arendada, siis Siseministeeriumi haldusalas liigitatakse turvalisuse alaosaks omakorda *sisejulgeolek*.

Mõistes nüüd, milline üldistusaste on mõistel *julgeolek* Siseministeeriumi ja Kaitseministeeriumi arusaamadest lähtuvalt, on paslik tuua võrdluseks küsitlusele vastanute arusamaamad *sisejulgeolekust* (vt lisa 2). Küsitlusele vastanute seas ilmnes, et terminit *sisejulgeolek* mõistetakse ühtsemalt kui *siseturvalisust*. Vastanute arusaamu saab jagada järgnevalt:

- põhiseadusliku korra kaitse;
- seisund, kindel riigikord;
- Kaitsepolitsei ameti või vastuluurega seonduv.

19 vastanut seostas terminit otseselt põhiseadusliku korra kaitsega. Küsitlusele vastanute tõlgendus terminist *sisejulgeolek* osutas taas kitsama ja laiema arusaama erisustele. Oli ka vastupidiseid arusaamu, kus *sisejulgeolek* on laiem käsitlus ja meetmete kogum, mis tagab siseturvalisuse. *Sisejulgeolekut* peeti ka ühiskondlikuks seisundiks: „Sisejulgeoleku puudumine põhjustab ohtu ühiskonna toimimisele, seab inimeste elu, tervise ja vara ohtu kogu riigi territooriumil (sh küberruumis) või loob eksistentsiaalse ohu riigi püsimisele.“ Küsitluse vastused ja dokumentidest loetu näitab selgelt, kui erinevalt mõistetakse termineid, mis peaksid raamistama Siseministeeriumi haldusala tegevusi.

3. TERMINI *SISEKAITSE* MÕTESTAMINE

Eesti keele seletav sõnaraamat (EKSS, 2009) annab terminile *sisekaitse* järgneva tähenduse: „riigis kehtiva korra alalhoidmiseks organiseeritud kaitse, mida rakendatakse mäsude, sisemiste rahutuste ja korratuste puhul“. Termin on olnud mitmes vormis esindatud, näiteks *Sisekaitseakadeemia*, Siseministeeriumi *sisekaitse- ja kriisivalmiduse osakond* ning *Sisekaitse Operatiivrühgement*. Kui laiendada taas Sisekaitseakadeemia näidet, siis lisaks kooli nimele on termin kasutusel ka kodulehekülje nimetuses www.sisekaitse.ee. Kuid termin *sisekaitse* Sisekaitseakadeemia kontekstis ei anna laiemas mõttes edasi EKSS-is defineeritud sisu. Õppeasutuse tegevusala on palju laiem, kui ainult ajutiseks kaitseks vajaminevate teenistujate ettevalmistamine. Kitsamas mõttes küll, kuna selles õppeasutuses antakse edasi ka sisekaitseks vajalikke oskusi.

Küsitlusele vastanute seas ilmnes, et terminit *sisekaitse* mõistetakse eelnevatest terminitest palju mitmekülgselt. *Sisekaitset* mõistetakse kui:

- riiklikku pidevat või ajutist valmisolekut tõrjuda ohte, kas alalisi või lühiajalisi;
- katustermiini, mis koondab siseturvalisuse ja sisejulgeoleku;
- kriisivalmidust;
- ajaloolist taaka, mis on minevikust edasi kandunud ilma otsese tänapäevase funktsioonita;
- korrakaitset üldises mõttes või korrakaitseorganite funktsioone;
- meetmete ja tegevuste kogumit riigi elukorralduse kaitseks;
- sõjalist tegevust.

Sisekaitse mitmeti mõistetavus on arusaadav, kui tuua näiteks Siseministeeriumi *sisekaitse ja kriisivalmiduse osakond*. Kuigi Siseministeeriumis on eelnimetatud osakond küll olemas, siis sellest hoolimata ei olnud ühtset arusaama sellest terminist ka kõikidel samast asutusest vastajatel: „Ei tea sisuliselt. Sellist terminit pole Eesti õigusruumis olemas. Võiks tähendada Eesti kaitstust välisriigi mõjude/rünnaku eest? Ma pakun, et me ei peaks tekitama terminite paljusust, s.t püüaks meie väikese riigi mõisteaparaadi hoida optimaalse ja läbi tõlgenduse mahutada erinevad tegevused üksteise sisse“ (lisa 3).

Mõne vastaja jaoks olid *sisejulgeolek* ja *sisekaitse* käsitletavad sünonüümidena. Teised vastajad tõid aga välja, et *sisekaitse* on sõjaline konnotatsioon, kas siis ajalooline või ka praegune, olles Siseministeeriumi haldusala ülesandeks sõja ajal. Kui *turvalisus* ja *julgeolek* viitavad otseselt avaliku korra ja riigisisese turvatunde tagamisele, siis *kaitse* on isenesest juba riiklikus süsteemis kasutatud sõjalise taustaga termin: näiteks *Kaitseminis-*

teerium, riigikaitse, Kaitseväe Akadeemia. Seos sõjalise ja turvalisuse vahel võib tuleneda ka ajast, kui Eestis tegutses aastatel 1991–1997 Siseministeeriumi valitsemisalasse kuuluv Sisekaitse Operatiivrügement (SOR), mis oli ajateenijatest komplekteeritud politseiüksus. Nii on see termin ajalooliselt olnud juba segu sõjalisest ja avaliku korra kaitsest.

4. EESLIIDE *SISE-* JA TERMINITE SÜNONÜÜMSUS

Küsitlusele vastanud tõstatisid küsimuse, miks on vajalik lisada *julgeoleku* terminile eesliide *sise-*. Näiteks mainis KAPO esindaja, et eesliide *sise-* tekitab asjatut segadust: „[---] Kõigi küsimustikus esitatud mõistete puhul on eksitav osis „*SISE*“. Riigi turvalisus ja julgeolek on lahutamatult seotud. Julgeolek on palju kitsam termin. Eelkõige on julgeolek riigi põhiseadusliku korra tagamine, vastuluure ja riigisaladuse kaitse korraldamine, samuti terrorismi ja korruptsioonivastane võitlus. Riigi jurisdiktsioonist väljas ei saa keegi vastutada või tagada riigi turvalisust ja julgeolekut. Välisministeerium ei taga ju esinduste kaudu riigi julgeolekut ja turvalisust, vaid esindab riiki ja kodanikke ning aitab konsulaarsuhetes.“

Kui seda vastust vaadelda *sisejulgeoleku* mõistest lähtuvalt, siis pole tõesti termin *välisjulgeolek* kantud Militermi terminibaasi ega ole defineeritud ka EKI sõnastikes. Samas on termin *välisjulgeolek* kasutusel juba alates Eesti Vabariigi loomisest (Juurvee, 2013, lk 229), kuid selle tähendus oli toona seotud pigem sõjalise riigikaitsega. Võib oletada, et vajadus eristada ametkondlikus sõnavaras praegu *sise-* ja *välisjulgeolekut* tuleneb Euroopa Liidu ametkondlike mõistete arengust: „[---] otsustasid ELi juhid anda uut hoogu Euroopa välisjulgeolekule ja kaitsele, tugevdades ELi koostööd selles valdkonnas“ (Euroopa Ülemkogu. Euroopa Liidu Nõukogu, 2021). Ametkondlikus kõnepruugis on vaja eristada nii riiklikku kui ka rahvusvahelist julgeolekut, seda siinses mõistes EL-i välispiiride kaitseks. Lisaks on Eesti Vabariigi Presidendi julgeolekunõuniku ametikohal nähtud ette teadmised välisjulgeolekut puudutavates küsimustes (Vabariigi Presidendi Kantselei, 2014). Ka küsitlusele vastanud toovad selle välja ja võtavad lihtsalt kokku:

„[---] EL kontekstis viitab EList väljaspoole jäävale tegevusele. Välis- vs sisejulgeolek. Välisjulgeolek/ julgeolek taas natukene sõjalise varjundiga.“

„[---] Julgeolek ilma eesliiteta *sise-* hõlmaks endas ka sõjalist ja rahvusvahelist külge (kui võtta aluseks julgeoleku poliitika alused)“.

Küsimus, miks peetakse termineid *sisejulgeolek* ja *siseturvalisus* samatähenduslikeks, võib tuleneda mitmest asjaolust. Üks võimalik sünonüümi taaslooja võib olla Sisekaitseakadeemia. Sisekaitseakadeemias on eraldi üksus sisejulgeoleku instituut, mille nimi viitaks justkui põhiseadusliku korra kaitsega seotud tegevuste uurimisele ja õpetamisele. Kui *sisejulgeolek* on termin, mis tähistaks vaid põhiseadusliku korra kaitsega seonduvat, siis võiks järeldada, et sisejulgeoleku magistriõpe keskenduks vaid niisugusele õppe- ja teadustegevusele, mille eesmärk on täiendada avalike teenistujate teadmisi selles valdkonnas. Kuid see magistrikava annab tudengitele laia ettevalmistuse, et täita mitmesuguseid avaliku teenistusega seonduvaid ülesandeid.

Teine internetis leiduv allikas, mis samastab siseturvalisuse ja sisejulgeoleku, on Eesti Teaduste Akadeemia akadeemiku Ülo Jaaksoo (2006) kirjatöö, milles mõistete defineerimisel samastatakse „sisejulgeolek ehk siseturvalisus“: „sisejulgeolek ehk siseturve tuvastab ja väldib ebaseaduslikke ja sihilikult kuritahtlikke toiminguid, mis kahjustavad inimesi, ühiskonda, ainelisi ja ainetuid väärtusi ning infrastruktuure, kaitseb nende toimingute eest, leevendab rünnete toimet ja tagab jätkusuutlikkuse pärast rünnet.“ See definitsioon tugineb autori väitel Euroopa Komisjoni juurde loodud Euroopa Sisejulgeoleku Teadusuuringute Nõukogu määratlusele, mis oli tegev aastatel 2001–2007. Samas oli loodud institutsiooni ingliskeelne nimi European Security Research Advisory Board, mille tegevust kirjeldavas dokumendis pole eraldi selgitust sisejulgeoleku ehk siseturbe kohta välja toodud (Commission decision of 22 April 2005 establishing the European Security Research Advisory Board, 2005). Näib, et ingliskeelne termin *security* on tõlgitud *julgeolekuks* ja seejärel samastatud nimisõnaga *turve*, liites täpsustavalt ette eesliite *sise-*. *Turve* ja *turvalisus* on töös kasutusel sama sõna eri vormidena: „Turve on inimeste põhiõigusi. Turvalisus aga maksab, sellel on oma hind“ (Jaaksoo, 2006). Autori hinnangul võib mõistete samastamine tuleneda akadeemik Jaaksoo erialast: olles informaatikateadlane, on näiteks *küberturve* ja *küberturvalisus* selles valdkonnas olulised mõisted. *Küberturvalisuse* ingliskeelne vaste on *cyber security*, millest tulenevalt võis tuleneda ka mõistete ühtlustamine.

KOKKUVÕTE

Siseturvalisust, sisejulgeolekut ja sisekaitset võiks autori hinnangul pidada Siseministeeriumi haldusala alusmõisteteks. Valdkonnavälistele inimestele võib sarnaste terminite puhul täpsuse tagaajamine olla ebavajalik, kuid institutsioonide vahel tekitaks ühtse sisuga sõnadega toimetamine kindlasti vähem segadust. Igal juhul on tegelikkuses kõik kolm terminit ühel või teisel moel ametkondlikes dokumentides määratletud. Siseministeeriumiga on kõrvuti julgeoleku ja turvalisusega seonduvaid dokumente väljastanud ka Kaitseministeerium, näiteks raamdokumendiga „Julgeolekupoliitika alused“. Nii selgub, et Kaitseministeeriumi haldusalas mõistetakse terminit *julgeolek* laiemalt ja selle üheks tegevussuunaks on turvalisuse tagamine. Samas peavad Siseministeeriumi haldusalaga rohkem kokku puutuvad inimesed laiemaks mõisteks pigem *turvalisust*, mille üheks tegevussuunaks on julgeoleku tagamine KAPO tegevuse kaudu. Küsitlus näitas, et väljaspool Siseministeeriumi antakse terminitele *siseturvalisus*, *sisejulgeolek* ja *sisekaitse* tähendused tihti tunnetusest ja isiklikest arusaamadest lähtuvalt.

Isegi kui terminid on ametkondlikus kasutuses seadustega piiritletud ja enamasti ka sarnaselt mõistetud, siis ei saa eeldada nende samade terminite tähenduste liikumist ametkondlikust kasutusest väljapoole. Võib eeldada, et praegu otsivad inimesed terminitele seletusi veebis EKI sõnastikest. Kui sealt ei saa ühtset tähendust, jääbki termini sisu vaid tunnetatavaks. Terminid võivad olla selgitatud küll näiteks korrakaitseseaduses, aga on küsitav, kui paljud inimesed otsivad terminite tähendusi õigusaktidest. Kui meil on üksikud terminid, mida kasutatakse igapäevaselt nii kõne- kui ka kirjakeeles ja lisaks ametkondlike üksuste nimetustes, siis võiks kaaluda nende ühtlustamist.

Kuni mõisted pole üheselt ja üldsusele arusaadavalt määratletud, saab niisuguseid mõttemänge läbi viia mitmel moel. Lisaks on tegemist mõistetega, mida jäävad läbivalt kasutama oma lõpu- ja magistritöodes ka Sisekaitseakadeemia õpilased. Kui ka nemad lähtuvad inimeste ja asutuste subjektiivsetest tõlgendustest, siis ei saa eeldada ka tulevikus ametnike ja valdkondlike juhtide ühtset arusaama põhilistest mõistetest ning nende alla kuuluvatest tegevustest.

Autor jätab lugeja otsustada, kas põhiliste valdkondlike terminite korrastamine on oluline või mitte. Kuna on hägune, kus on julgeoleku, turvalisuse ja kaitse omavahelised piirid või kattuvusalad, siis võiks riigisisese kaitsega seonduvad olulised baasterminid liita juba olemasolevasse Militermi terminibaasi, veel parem kui EKI sõnastikesse. Juhul kui selleks leitakse vajadust, siis on arutelu koht, kas üksikute terminite defineerimiseks on vaja luua eraldi komisjon või võiks Siseministeeriumi esindaja liituda olemasoleva sõjandusterminoloogia komisjoniga.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Commission decision of 22 April 2005 establishing the European Security Research Advisory Board* (2005) European Commission.
- Eesti Keele Instituut, 2021. *Sõnaveeb*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/mil/julgeolek/1> [Kasutatud 12.06.2021].
- EKSS, 2009. *Eesti keele seletav sõnaraamat*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <http://eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=sisekaitse> [Kasutatud 12.06.2021].
- Euroopa Ülemkogu. Euroopa Liidu Nõukogu, 2021. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://www.consilium.europa.eu/et/policies/defence-security/> [Kasutatud 20.08.2021].
- Jaaksoo, Ü., 2006. Teadusuuringud sisejulgeoleku teenistusse. *Riigikogu Toimetised*, Nr 13, lk 114–119.
- Juurvee, I., 2013. *Riigisaladuse kaitse Eesti Vabariigis 1918–1940*, Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Kaitseministeerium, 2017. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://kaitseministeerium.ee/et/eesmargid-tegevused/julgeolekupoliitika/turvalisuspoliitika-tegevussuund> [Kasutatud 20.08.2021].
- Kaitseministeerium, 2017. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://kaitseministeerium.ee/et/eesmargid-tegevused/julgeolekupoliitika> [Kasutatud 22.08.2021].
- ÕS, 2021. *Sisekaitse*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi?Q=sisekaitse&F=M> [Kasutatud 12.06.2021].
- Riigi Teataja, 2004. *Eesti Vabariigi julgeolekupoliitika alused*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/773389> [Kasutatud 24.08.2021].
- Riigi Teataja, 2008. *Eesti turvalisuspoliitika põhisuundade aastani 2015 heakskiitmine*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12979629> [Kasutatud 22.08.2021].
- Riigi Teataja, 2008. *Eesti turvalisuspoliitika põhisuundade aastani 2015 heakskiitmine*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12979629> [Kasutatud 24.08.2021].
- Riigikogu, 2017. *Riigi Teataja*. [Võrgumaterjal]. Leitav: https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/3060/6201/7002/395XIII_RK_o_Lisa.pdf# [Kasutatud 24.08.2021].
- Riigiportaal eesti.ee, 2021. *Riigi sisejulgeoleku tagamine*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://www.eesti.ee/et/turvalisus-ja-riigikaitse/turvalisus/riigi-sisejulgeoleku-tagamine> [Kasutatud 20.08.2021].

- Sisekaitseakadeemia, 2021a. *Tutvustus*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://www.sisekaitse.ee/et/node/62> [Kasutatud 21.06.2021].
- Sisekaitseakadeemia, 2021b. *Siseturvalisus algab Sinust*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://www.sisekaitse.ee/et/siseturvalisus-algab-sinust> [Kasutatud 21.06.2021].
- Siseministeerium, 2015. *Siseturvalisuse arengukava 2015–2020*. [Võrgumaterjal]. Leitav: https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/Arengukavad/siseturvalisuse_arengukava_2015-2020.pdf [Kasutatud 20.08.2021].
- Siseministeerium, 2016. *Sisejulgeoleku tagamine*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/et/siseturvalisuse-valdkond/sisejulgeoleku-tagamine> [Kasutatud 27.08.2021].
- Siseministeerium, 2020. *Siseturvalisuse arengukava 2020–2030*. [Võrgumaterjal]. Leitav: https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/STAK/STAK2/siseturvalisuse_arengukava_2020_2030_03.06.2021.pdf [Kasutatud 26.08.2021].
- Vabariigi Presidendi Kantselei, 2014. *Vabariigi Presidendi julgeolekunõuniku ametijuhend*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://www.kadriorg.ee/kantselei-est/ametijuhendid/julgeolekunounik.html> [Kasutatud 24.08.2021].
- Vikipeedia, 2021. *Sisejulgeolek*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://et.wikipedia.org/wiki/Sisejulgeolek> [Kasutatud 12.06.2021].

LISA 1. SISETURVALISUSE VASTUSED

SÜNONÜÜM

1. Võiks olla eestipärasem vaste ingliskeelsele „internal security“ mõistele. Vähemalt Siseministeeriumis töötades kasutame selgelt seda terminit sisejulgeoleku asemel. *Siseministeerium*
2. Sõltub kontekstist. Tavatarbes sama mis sisejulgeolek. Aga kui on vaja otsustada, kus mida kasutada, siis siseturvalisust kasutan pigem igapäevaste kogukonna rahu hoidvate tegevuste raamistamiseks nagu naabrivalve ja (abi-) politseinik (liikluskorraldus, korrarikkuja kantseldamine). *Riigikantselei*
3. Kõik sõltub kontekstist. Laias plaanis võib öelda, et siseturvalisus ja sisejulgeolek on sünonüümid ja mõlemad tähendavad riigi sisemise rahu hoidmist, valvamist ja kaitsmist. Kitsamas mõttes võib siseturvalisus olla avaliku korra kaitsealas olevate ohtude ennetamist, avastamist, tõrjumist. Samuti sotsiaal-majanduslik turvatunne. *Prokuratuur*
4. Minu jaoks siseturvalisus ja sisejulgeolek ja sisekaitse on suuresti sünonüümid ehk hõlmavad meetmeid ennetamiseks, valmistumaks, tõrjumaks riigi seest tekkinud ohte ja ohuolukordi. Üha enam on kasutusel selline mõistete süsteem, et riigikaitse hõlmab sõjalist kaitset (KV ja KL) ning sisekaitset (politsei, kapo, pääste), aga kohati kerksus (elutähtsate teenuste toimepidevus, muude kriitiliste teenuste toimepidevus, küberturvalisus/-julgeolek, energiajulgeolek jne) käsitletakse eraldi, aga mina laiemas tähenduses hõlmaks nad riigikaitse sisse kindlasti + sisekaitse/siseturvalisuse/sisejulgeoleku sisse. Võib samas jääda eraldi aga need kolm mõistet suuresti minu jaoks sünonüümid. *Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium*

LAIEM MÕISTE

5. Siseturvalisus/turvalisus tähendab stabiilset elukeskkonda, milles inimene tunneb ennast kaitstult ja kus on tagatud tema ohutus ja kindlustatus. Lisand „sise“ on ehk liigne, milleks seda vaja on? Kas on olemas välisturvalisus? Turvalisuse sisse mahub väiksema tegevusvaldkonnana (sise)julgeoleku tagamine. *Siseministeerium*
6. Kõige laiem mõiste, mis kirjeldab eelkõige SiM haldusala tegevusi. Siseturvalisus on defineeritud STAK-s: siseturvalisus on paljude kaasabil loodav ühiskondlik seisund, milles inimene tunneb ennast kaitstult, kus on tagatud ohutu

elukeskkond, vähendatud on tõenäosust sattuda ohuolukorda ning suurendatud on võimekust ohule reageerida ja leevendada ohu realiseerumisel tekitatud kahju. Siseturvalisuse alla kuuluvad teemad nagu avalik kord, sisejulgeolek, päästetegevus, hädaabiteadete menetlemine, kriisideks valmisolek, piirihaldus, isikut tõendavad dokumendid ja identiteedihaldus, ränne, kodakondsus. *Siseministeerium*

7. Siseturvalisus tähendab igapäevast ühiskonna seisundit, mille eesmärgiks on riigis õiguskorra tagamine. Siseturvalisus on tagatud/kõrge, kui igapäevaselt on riigis õiguskord tagatud, õigusrikkumisi leiab aset vähe ning sotsiaalsete normidena peetakse oluliseks õiguskorra järgimist. Siseturvalisus tegeleb õiguskorra mittejärgimisest tulenevate ohtudega. *Politsei- ja Piirivalveamet*
8. Riigis on hea ja turvaline elada, inimeste ohutunne on madal. *Sisekaitseakadeemia*
9. Siseturvalisus ehk riigis valitsev turvalisus (turvalisuse tase) – see on osa avalikust korrast ja sellest, kui turvaliselt tunneb end riigis iga siin viibija, nii elanik kui külaline. *Kaitsepolitseiamet*
10. Turvalisus on kõige laiem mõiste (siseturvalisus kui valdkond – ühiskonna turvalisus – ja kui seisund – olukorra turvalisuse tase). *Paide linnavalitsus*
11. Rahva tunne, usk ja kogemus, et riigis avalikus ruumis on kõik korras. *Sisekaitseakadeemia*
12. Seisund, kus inimene tunneb ennast hästi, on õnnelik, rahulolev, teadlik ohtudest ja keskkond tema ümber ei ole talle ohtlik. *Päästeamet*
13. Turvatunnet. *Politsei- ja Piirivalveamet*
14. Inimese turvatunde üks osa – turvalisus Eestis üldiselt, minu kodulinnas, minu linnosas ja minu asumis. Ma ei pea muretsema kallaletungi, varguse, süütamise pärast. Ja kui siiski midagi on juhtunud, siis tuleb ja aitab mind, kas politsei või pääste. Sõltumatu ja kättesaadav kohtumenetlus. Tervishoiusüsteem on võimekas ja kättesaadav. *Eesti Kohtuekspertsi Instituut*
15. See võiks olla riigisisene turvatunde tagamine laiemas tähenduses, hõlmab keskkonda, üldist olukorda ja inimeste subjektiivset turvatunnet. *Politsei- ja Piirivalveamet*
16. Eesti riigis turvalist olemist/viibimist ja elamist eluvaldkonnast sõltumata. *Tallinna Vangla*
17. Siseturvalisus on iga Eestis viibiva ja elava isiku turvatunne, mille peavad tagama riigi erinevad asutused, mis vastutavad siseturvalisuse tagamise eest. *Kaitsepolitseiamet*
18. Riigisisene turvatunne. *Sisekaitseakadeemia*
19. Siseturvalisus on üldmõiste, mis käsitleb valdkondi, mille normaalsest kõrvalkaldumine võib põhjustada ohtu üksikisiku elule, tervisel ja varale või sarnast ohtu paljudele inimestele mõnes riigi piirkonnas. *Sisekaitseakadeemia*
20. Lai mõiste, mis hõlmab nii korrakaitset, elanikkonnakaitset kui sisejulgeolekut. Samuti hädaabinumbri- ja kriisinumbri tööd ning päästetöid ja demineerimistöid (lahingumoonu ohu kõrvaldamine ja veealused demineerimistöid). Kindlasti katab ära ka elutähtsad teenused ja meditsiinipoole. *Päästeamet*

21. Riik on turvaline koht, kus elada, kasvada ja areneda. *Kodanik tänavalt*
22. Kõige laiemalt riigisisene turvalisus, millesse panustavad paljud riigiasutused, ettevõtted, organisatsioonid, kogukonnad, inimesed. *Häirekeskus*
23. Ühiskonna võime end ohtude eest kaitsta ja neile adekvaatselt ning efektiivselt reageerida (ennetada, tõkestada, tõrjuda, lahendada). *Politsei- ja Piirivalveamet*
24. Siseturvalisus on paljude kaasabil loodav ühiskondlik seisund, milles inimene tunneb ennast kaitstult, kus on tagatud ohutu elukeskkond, vähendatud on tõenäosust sattuda ohuolukorda ning suurendatud on võimekust ohule reageerida ja leevendada ohu realiseerumisel tekitatud kahju. *Siseministeerium*
25. Turvalisus on katusmõiste, mille alla mahub nii avaliku korra kaitse kui julgeolek, sotsiaalne kindlustatus jne. Kõigi küsimustikus esitatud mõistete puhul on eksitav osis „SISE“. Riigi turvalisus ja julgeolek on lahutamatult seotud. Julgeolek on palju kitsam mõiste. Eelkõige on julgeolek riigi põhiseadusliku korra tagamine, vastuluure ja riigisaladuse kaitse korraldamine, samuti terrorismi ja korrupsioonivastane võitlus. Riigi jurisdiktsioonist väljas ei saa keegi vastutada või tagada riigi turvalisust ja julgeolekut. Välisministeerium ei taga ju esinduste kaudu riigi julgeolekut ja turvalisust, vaid esindab riiki ja kodanikke ning aitab konsulaarsuhetes. *Kaitsepolitseiamet*
26. Erinevalt sisejulgeolekust (mis on edaspidi kirjeldatuna tunne), on siseturvalisus mingite kriteeriumite kogum, millega kirjeldatakse riigi sisest turvalist (elu)keskkonda. Laiemalt võiks öelda, et siseturvalisus jaguneb kaheks - kõvaks ja pehmeks pooleks. Kõva pool on taandatav sisejulgeoleku tunde. Pehme poole moodustavad aga kriteeriumid, mis iseloomustavad riigi elanike sotsiaalset, majanduslikku jms turvalisust. *Sisekaitseakadeemia*

KITSAM MÕISTE

27. Seisund, mille tekitavad ja tagavad sisejulgeolekuga ja sisekaitsega tegelevad asutused, organisatsioonid jne ja mille eesmärk on säilitada riigi põhiseaduslik kord ja üldine kodanike turvalisus. *Kaitsevägi*
28. Inimeste turvatunne sündmuste (korrarikkumised ja õnnetused) suhtes, kus ohus ei ole põhiseaduslik kord ja riikluse säilimine. *Päästeamet*
29. Riigi elanike turvatunne, ohutus riigis sees juhtuda võivate sündmuste, tegevuste, isikute eest ja valmisoleku tagamine neile reageerida. *Sisekaitseakadeemia*
30. Riigi elanike igapäevase elutegevuse ohutus. See hõlmab õnnetuste likvideerimist ja ennetamist, politseilist ennetavat (st korrakaitselist ohutõrjet), maksuhalduri tegevust ning riigi toimepidevuseks vajalike teenuste toimimist. *Maksu- ja Tolliamet*
31. Igapäevase elu ohutu toimimise tagamine, nt politsei ja pääste tegevus, sh ennetustöö. *Sisekaitseakadeemia*
32. Äärmiselt lihtsustatult seostub see inimeste elu ja vara kaitsmisega ehk Päästeameti ja enamiku PPA üksuste tööga. *Abipolitseinik*
33. Siseturvalisust tagab politsei, pääste. Turvatundega seotud mõiste. *Kaitsevägi*
34. Riigi sisemine turvalisus, üks oluline riigi arengu jätkusuutlikkuse tegur, mida tagavad politsei-, piirivalve-, pääste- ning kodukaitse teenistused. *Sisekaitseakadeemia*

35. Siseturvalisuse küsimus on avaliku korra kaitse küsimus. Vastavalt KorS §-le 4 on avalik kord ühiskonna seisund, milles on tagatud õigusnormide järgimine ning õigushüvede ja isikute subjektiivsete õiguste kaitstus. KorS kommentaaride järgi on avalik kord täpsemalt rahuseisund ühiskonnas, kus avaliku korra kaitsealas olevateks normideks on karistusõiguse normid ja avaliku õiguse normid. Õigushüved, mis avaliku korra kaitsealasse kuuluvad, on inimeste elu, tervis, vara ja inimesi ümbritsev keskkond. *Sisekaitseakadeemia*
36. Valdkond ja selle tegevused, mis loovad kodanikele keskkonda, kus ohtu sattumine on viidud võimalikult väikeseks (kodumaine keskkond (sh avalik ruum), kus on inimestel julge elada ja toimetada). *Riigikantselei*
37. Siseturvalisus on minu jaoks poliitika ja meetmete kogum, mis seotud eesmärgiga kaitsta inimese elu, tervist, vara ja keskkonda. Tunnetuslikult seotud elanikkonnakaitsega. *Riigikogu liige*
-
38. See on „public safety“. *Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus*

LISA 2. SISEJULGEOLEKU VASTUSED

SÜNONÜÜM

1. Minu meelest on see eelneva sünonüüm, ma ei näe siin mingit vahet. Ka EKI defineerib neid sarnaselt. *Politsei- ja Piirivalveamet*
2. Ei näe sisulist erisust „siseturvalisusest“. *Riigikantselei*

LAIEM MÕISTE

3. Sisejulgeolek on riigi valmisolek tagada riigi põhiseaduslik kord, riigi territooriaalne terviklikkus, suveräänsus, kaitsevõime ja avalik võim ning ennetada või tõkestada oht, mis kahjustab riigikaitsete ülesannete, põhiseadusliku korra või elutähtsa teenuse toimepidavust. *Siseministeerium*
4. Riik on sisemiselt kaitstud. Selle kaitstuse tagavad teatud institutsioonid (politsei, piirivalve, pääste- ja vanglateenistus, Maksu- ja Tolliamet), aga ka kodanikud (vabaühendused, vabatahtlikud, igaüks meist). *Sisekaitseakadeemia*
5. Sisejulgeolek on minu jaoks poliitika ja meetmete kogum, mis on seotud eesmärgiga kaitsta ja hoida avalikku korda, põhiseaduslikku korda jms, mis on seotud riiklusega. Tunnetuslikult seotud korrakaitsega. *Riigikogu liige*
6. Asutused ja organisatsioonid, mis tagavad riigi siseturvalisuse, kaasates nendes protsessidesse välispartnereid, ehk siis minu jaoks see termin on pigem laiem käsitlus ja meetmete kogum, mis toetavad riigi siseturvalisuse tagamist. Näitena ehk KAPO. *Kaitsevägi*
7. Sisejulgeolek koosneb mõistena kolmest komponendist, fraasist - sise, julge ja olek. Sellest tõlgendusest lähtuvalt oleks sisejulgeolek tunne, et sul on riigi sees julge olla. Ehk siis, sisejulgeolek on tunne. *Sisekaitseakadeemia*
8. Riigi tuumikfunktsioonide tõrgeteta toimimist (Eesti oludes näiteks e-riigi digilahendused, sõltumata kohtupidamine, valimiste toimumine) ja põhiseaduse preambulis ning I peatükis toodud väärtuste (õigusriik, väärtuspõhine poliitika, sh võrdsuse tagatus) kaitsmist kas ennetavate või reageerivate tegevuste (süüteo menetlus) abil. *Maksu- ja Tolliamet*
9. See on pigem seisund – riigikord on kindel, riik tegutseb järjekindlalt riigikorra hoidmise nimel (Kapo, politsei), riigiasutused – Kapo, politsei, Päästeamet, vanglasüsteem, prokuratuur, kohus on tugevad. *Eesti Kohtuekspertiisi Instituut*

10. Sisejulgeoleku puudumine põhjustab ohtu ühiskonna toimimisele, seab inimeste elu, tervise ja vara ohtu kogu riigi territooriumil (sh küberruumis) või loob eksistentsiaalse ohu riigi püsimisele. *Sisekaitseakadeemia*
11. Midagi sellist, mis ütleb, et me oleme valmis millegi suurema tulekuks. *Kodanik tänavalt*
12. Riigipoolne turvatunde tagamine. *Sisekaitseakadeemia*

KITSAM MÕISTE

13. Toetudes JAS § 2 lõikele 1, on sisejulgeolek seisund riigis, kus ei ole ohtu riigi põhiseaduslikule korrale. Kui meenutada lisaks ErSS-s reguleeritud, räägime eeskätt olukorrast, kus oht põhiseaduslikule korrale võib tulla eeskätt riigi seest, mitte väljast. Viimasel juhul räägiksime juba riigikaitseprobleemist. Samas on ennetustegevus riigikaitseprobleemist (teabe kogumine riigist väljast poolt tuleva võimaliku ohu kohta riigi põhiseaduslikule korrale) ka sisejulgeolekuküsimus. *Sisekaitseakadeemia*
14. Kitsam mõiste, mis hõlmab julgeolekuasutuste vastutusala teemades riigisisest julgeolekut. Siia mõista alla kuulub Päästeameti vaates kindlasti CBRN võimekus ja demineerimine (eelkõige just pommi- ja plahvatusohu kõrvaldamise teenus). *Päästeamet*
15. Kitsamas mõttes oleks sisejulgeolek riigi põhiseaduslikku korda ähvardavate sisemiste ohtudega tegelemine, nende ennetamine ja ohtude tõrjumine, sh riigi toimepidavust häirivate ohtudega tegelemine. *Prokuratuur*
16. See valdkond, mis kuulub KAPO pärusmaale; kõik see, mis teeb riigis elamise ohutuks, terrorismivabaks, riigikorda kukutada püüdjatest vabaks jne. *Häirekeskus*
17. Kitsam mõiste kui turvalisus – see on minu jaoks riigi põhiseadusliku korra säilitamine ja tagamine. *Politsei- ja Piirivalveamet*
18. Eesti riigi sisemise julgeoleku ja põhiseadusliku korra tagamine. *Tallinna Vangla*
19. Põhiseaduse kaitse, riigi toimimisele suunatud tegevus. *Politsei- ja Piirivalveamet*
20. Kõik, mis on seotud riigisiseste toimetehhanismide õiguspärase toimimise tagamisega, nt KAPO ja keskkriminaalpolitsei tegevus. *Sisekaitseakadeemia*
21. Äärmiselt lihtsustatult seostub see põhiseadusliku korra kaitsmisega ehk Kaitsepolitseiameti ja osa PPA üksuste tööga. *Abipolitseinik*
22. Sisejulgeolek käsitleb kitsamalt julgeoleku tagamisega seotud tegevusi, nagu põhiseadusliku korra ja riigisaladuse kaitsmine, terrorismivastane võitlus, korruptsioonivastane võitlus, küberjulgeolek jm. *Siseministeerium*
23. Inimeste turvatunne põhiseadusliku korra ja riikluse säilimise suhtes. *Päästeamet*
24. Riigi sisemine kaitse ja valmisolek turvatunde tagamiseks ohtude, nt sabotaaži, terrorismi, spionaaži, õõnestustegevuse jms vastu. *Sisekaitseakadeemia*

25. Sisejulgeolek tähendab seisundit, mille eesmärgiks on riigis tagada riigi ning selle põhialuste säilimine. Sisejulgeolek on tagatud/kõrge, kui riigis puuduvad süstemaatiliselt organiseeritud tegevused riigi põhiseadusliku korra ja põhi-seaduslike institutsioonide vastu. Sisejulgeolek tegeleb riigi põhiseaduslikku korda ohustavate sisemiste ohtudega. *Politsei- ja Piirivalveamet*
26. Sisejulgeolek on osa siseturvalisusest (kitsam mõiste), mis kirjeldab eelkõige julgeolekuasutuste siseriikliku vaatega tegevusi. Sisejulgeolek käsitleb põhiseadusliku korra kaitset, vastuluuret, terrorismi tõkestamist, riigisaladuse kaitset, korruptsioonivastast võitlust. *Kaitsevägi*
27. Julgeoleku kitsam (sisejulgeolek kui riigikorra kaitstus, siseturvalisuse üks alavaldkondi, mis suunatud põhiseadusliku korra kaitsmisele). Julgeolek ilma eesliiteta *sise-* hõlmaks endas ka sõjalist ja rahvusvahelist külge (kui võtta alu-seks julgeolekupoliitika alused). *Paide linnavalitsus*
28. Mida tähendab sisejulgeolek? Sisuliselt sama, millest eelnevas punktis kirju-tasin. (**Riigi turvalisus ja julgeolek on lahutamatult seotud. Julgeolek on palju kitsam mõiste. Eelkõige on julgeolek riigi põhiseadusliku korra tagamine, vastu-luure ja riigisaladuse kaitse korraldamine, samuti terrorismi ja korruptsiooni-vastane võitlus.* (Autori täpsustus) *Kaitsepolitseiamet*
29. Sisejulgeolek on riigi julgeoleku tagamine sise- või välismõjutajate vastu, mis võib ohustada riigi põhiseaduslikku korda ja mille tagamise kohustus on riigis julgeolekuasutustel. *Kaitsepolitseiamet*
30. Sisejulgeolek on otseselt seotud riigi julgeolekuga (sise- + välisjulgeolek = riigi julgeolek). Sisejulgeoleku olukord sõltub välismõjuritest, kui meie riigi jul-geolekuolukorda üritavad mõjutada vaenulikud välisriigid või ka vaenulikud välismaised (terrori)organisatsioonid või üksikisikud, ja sisemõjuritest, kui riigi toimimist õhnestatakse või mõjutatakse ebaseadusliku tegevusega riigi sisemiste jõudude või üksikisikute poolt (äärmuslased, radikaalid, korrumpee-runud ametnikud, kohalikud terroristid, riigireeturid jt). *Kaitsepolitseiamet*
31. Erisus tuleneb sellest, kui hästi keegi teab ajalugu. Ehk julgeolek omab luure maiku, st võitlus igasuguse valitsuse ja riigivastase tegevusega. Kui sisekaitse-üksused olid piirivalve ja miilits, siis sisejulgeoleku taga oli KGB. *Riigikantselei*
32. Kuritegevuse vastasmõju. *Päästeamet*
33. Sisejulgeolekut tagab KAPO, piirivalve. Seotud reaalse ohuga riigile. Karmim mõiste kui *siseturvalisus*. *Kaitsevägi*
34. Riigi sisemine kaitstus, mille tagavad kõigepealt Kaitsepolitsei ja välisluure tee-nistused. *Sisekaitseakadeemia*
35. Inglise keeles taas vaste „internal security“. EL kontekstis viitab EL-ist väljas-poole jäävale tegevusele. Välis- vs. sisejulgeolek. *Välisjulgeolek/julgeolek* taas natukene sõjalise varjundiga. *Siseministeerium*
36. Seisund, kus on võimalikult maksimaalselt tuvastatud ja tõrjutud siseturvali-sust ohustavad tegurid. *Sisekaitseakadeemia*
-
37. See on „internal security“. *Rahvusvaheline Kaitseuringute Keskus*
38. Vastus puudub* *Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium*

LISA 3. SISEKAITSE VASTUSED

SÜNONÜÜM

1. Selles kontekstis mõistan seda sisejulgeoleku sünonüümina. *Abipolitseinik*
2. Ajaloolist taaka. 1930–1940 seadus ja sisekaitse ülema termin, Sisekaitse Peavalitsus 1950-ndatel, SOR üksused alates 1991 jne. Ja nüüdseks on see muteerumas kolmandaks sünonüümiks siseturvalisuse ja sisejulgeoleku kõrvale. Nt Hurda artikkel sisekaitse kriisireservist jne. Ehk riigi sisse suunatud tegevused paralleelselt riigikaitsetegevustega. *Riigikantselei*

LAIEM MÕISTE

3. Sisekaitse võiks olla valdkond, mis hõlmab nii siseturvalisuse kui ka sisejulgeolekuküsimused. *Sisekaitseakadeemia*
4. Koondab siseturvalisuse ja sisejulgeoleku. *Sisekaitseakadeemia*

KITSAM MÕISTE

5. Tegevus, mis on suunatud sisejulgeoleku tagamisele. Ka riiklikud organisatsioonid, kes tegelevad sisejulgeoleku tagamisega. *Sisekaitseakadeemia*
6. Riigis kehtiva korra alalhoidmiseks organiseeritud kaitse, mida rakendatakse mässude, sisemiste rahutuste ja korratuste puhul. Sellist kaitset pakuvad nt kiirreageerijad. *Sisekaitseakadeemia*
7. Riigis kehtiva korra tagamiseks ja hoidmiseks organiseeritud kaitse, mida rakendatakse mässude, sisemiste rahutuste ja korratuste puhul. *Sisekaitseakadeemia* * (*eraldiseisev vastus*)
8. Riigis kehtiva korra alalhoidmiseks organiseeritud kaitse, mida rakendatakse mässude, sisemiste rahutuste ja korratuste puhul. Sellist kaitset pakuvad nt kiirreageerijad.
9. Tegevused, et tõrjuda ohtu paljude inimeste tervisele, ühiskonna toimimisele või riigi eksistentsiaalsele püsimisele. *Sisekaitseakadeemia*
10. Midagi meetoodilist äkki, kuidas siis seda proaktiivset tööd teha, et siin riigis oleks turvaline. *Kodanik tänavalt*
11. Riigi jõumonoopoli realiseerimise ja selleks valmisoleku tagamine sisekaitseliste üksuste abil (MTA – tollipiiri toimimine, PPA – jõu kasutamine korrarikumuste tõrjumisel, Kaitseliit korrakaitstes). *Maksu- ja Tolliamet*

12. Sisekaitse võiks tähendada siseturvalisuse (turvatunde) ja sisejulgeoleku (riigikorra) tagamist ja selle tagamisega tegelejaid-vastutajaid. *Eesti Kohtueksperitiisi Instituut*
13. Sisekaitse on aktiivne tegevus, mis on suunatud siseturvalisuse tagamisele ja selle kaitsmisele rünnakute eest või siis juba toimunud reageerimine või selle valmidus. *Politsei- ja Piirivalveamet*
14. Aktiivsed siseturvalisuse ja sisejulgeoleku asutuste poolt juhitud tegevused, mis on suunatud põhiseadusliku korra ja riikluse säilimise tagamisele ja elanikkonna kaitsmisele nähtava või nähtamatu välise agressori (või tema poolt juhitud siseste jõudude) poolt läbiviidavate operatsioonide vastu. *Päästeamet*
15. *Kaitse* iseenesest on minu meelest kitsam termin kui *turvalisus* või *julgeolek*, seega mina defineeriks seda kui „tegevust turvalisuse/julgeoleku tagamiseks“. *Politsei- ja Piirivalveamet*
16. Asutused ja organisatsioonid, mis tagavad riigi siseturvalisuse, kasutades selleks riigisiseseid ressursse, ehk siis minu jaoks on see termin pigem kitsam siseriiklik vaade. Selle alla läheksid PPA, PÄA jne. *Kaitsevägi*
17. Kõige laiemas mõttes on see riigi kaitse kõikide ohtude eest, mis võivad ohustada riigi julgeolekut ja inimeste turvatunnet. Kitsamas mõttes on see riigi kaitse sisemiste ohtude eest. Organisatsiooni tasandil aga siseturvalisust tagavate asutuste/institutsioonide koostöö, mis tagab sisemise rahu ja turvatunde (asutuste all pean silmas kõiki korrakaitseorganeid ehk kõiki ameteid, inspeksioone, omavalitsusi. Samuti julgeolekuasutusi. Lisaks ka prokuratuuri, kriminaalhooldus, vanglad. Samuti kohtuvõimu, kes läbi kohtupraktika tagab turvatunnet). *Prokuratuur*
18. Valmisolek kaitsta riigisisest turvatunnet. *Sisekaitseakadeemia*
19. Sisekaitse on katustermin, mis võtab kokku SiM tegevused riigikaitse kriisi korral.
 - a) Riigikaitse kriisi all peetakse silmas valmistumist erakorraliseks seisukorraks, kõrgendatud kaitsevalmiduseks ja sõjaseisukorraks. Sisekaitse ei hõlma hädaolukordadeks valmistumist (sh eriolukorraks) ja asutuste igapäevatöö korraldamist.
 - b) Sisekaitse tagamisega tegeletakse riigikaitse kriisi ajal. Rahuajal sisekaitsega ei tegeleta, küll aga tegeletakse rahuajal kriisideks valmistumisega, sh sisekaitse planeerimisega. Sisekaitse planeerimise all peetakse silmas SiM haldusala riigikaitse ülesannete täitmise planeerimist.
 - c) Sisekaitse on SiM analoog terminile *sõjaline kaitse*, st kui KaMin vastutab sõjalise kaitse eest, siis SiM vastutab sisekaitse eest.

Sisekaitse definitsioon: „Sisekaitse on osa kriisideks valmisolekust ja laiast riigikaitsest, mille eesmärk on valmistuda ja tõrjuda Eesti põhiseaduslikku korda ja iseseisvust ähvardavaid ohte nii, et vältida sündmuste eskaleerumist sõjaliste tegevusteni“. *Siseministeerium*

20. Mulle paistab, et sisekaitsest saab rääkida eelkõige kriisi ajal, kui on massilised rahutused või rünne põhiseaduslikule korrale. Ilmselt kõige rohkem vastas sisekaitse tegevusele riigi toimimine 2007. a pronksõduri teisaldamise aegsetele sündmustele. *Kaitsepolitsei amet*
21. Sisekaitse raames käsitletakse Siseministeeriumi haldusala valmisolekut kriisideks, mille puhul satuvad ohtu Eesti riigi iseseisvus või põhiseaduslik kord.

- Sisekaitse mõiste hõlmab endas Siseministeeriumi haldusala tegevusi laia riigikaitse raames (riigikaitseülesannete täitmist). *Siseministeerium*
22. Valdkond, mis tegeleb ohtudeks valmisoleku ja nende tõrjumisega riigis. *Riigikantselei*
 23. Kitsam mõiste kui siseturvalisus. Katab ära jõustruktuuride (PPA, PÄA jt) valdkonnad. Selged seosed ka näiteks EMTA, Vanglateenistusega. *Päästeamet*
 24. Eesti riigi põhiseadusliku korra kaitsmine. *Tallinna Vangla*
 25. Ma ei oska seda sõna sisutada. Ma arvan, et sisejulgeolek katab ära ka sisekaitse. St et siseriiklikult midagi kaitsta; teha ohutuks. Siseturvalisuse alla ma seda ei paneks, see ei kuulu kuidagi sinna konteksti. *Häirekeskus*
 26. Sisekaitse tähendab riigipoolset tegevust põhiseadusliku korda või riigi põhialuseid ohustavate ilmingute või sündmuste ennetamiseks, lahendamiseks või nendest tulenevate mõjude vähendamiseks. *Politsei- ja Piirivalveamet*
 27. Kaitse piiritletum tegevussuund (sisekaitse – kui julgeoleku tagamiseks meetmete ja tegevuste kogum). Siin saab analoogiaks tuua korrakaitse mõiste. Selle alusel võiks öelda, et sisekaitse on riigi sisemist ja põhikorda ähvardava ohu ennetamine, ohukahtluse korral ohu väljaselgitamine, ohu tõrjumine ja põhi-korralduste tegevuste kõrvaldamine. *Paide linnavalitsus*
 28. Sisekaitse on süsteem, millega kaitstakse nii siseturvalisust kui ka sisejulgeolekut. See tähendab seaduslikke meetmeid, protseduure, õiguskorda, aga ka institutsioone, kes tagavad nii sisejulgeolekut kui ka siseturvalisust. *Kaitsepolitseiamet*
 29. Kaitsta saab midagi, mis on olemas. Ehk siis oleks sisekaitse vahendite ja meetmete kogum riigi sisemise elukorralduse kaitseks. Ka haridus on üheks selliseks vahendiks. *Sisekaitseakadeemia*
 30. Ajalooline mõiste, kuigi meil on Sisekaitseakadeemia ja kaitsevägi, kaitsetöösus. Kuid sellises tähenduses oma aja ära elanud. *Kaitsevägi*
 31. Ajalooliselt seotud mõistega *korrakaitse*. *Riigikogu liige*
 32. Riigi sisemine (tsiviilametkonnad + omavalitsused + rahvas) valmisolek sõjaks ja tegevus sõja ajal. *Päästeamet*
 33. Pigem seostub sisekaitse Eesti kontekstis Kaitseministeeriumi valdkonnaga, nagu Kaitsepolitseiamet. *Siseministeerium*
 34. Sisekaitse on võimekus kaitsta ennast sisemise või välise ohu vastu. *Kaitsepolitseiamet*
 35. Riigikorra tagamine. *Politsei- ja Piirivalveamet*
 -
 36. Ei tea sisuliselt. Sellist terminit pole Eesti õigusruumis olemas. Võiks tähendada Eesti kaitstust välisriigi mõjude/rünnaku eest. Ma pakun, et me ei peaks tekitama terminite paljusust, st püüaks meie väikese riigi mõisteaparaadi hoida optimaalse ja tõlgenduse kaudu mahutada erinevad tegevused üksteise sisse. *Siseministeerium*
 37. Ei tea. *Rahvusvaheline Kaitseuringute Keskus*
 38. vastus puudub* *Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium*

ÜLEVAATES ARUTLETAKSE TURVALISUSE- JA JULGEOLEKUVALDKONNAS OLULISTE TERMINITE ÜLE.

Eesmärk on osutada terminite *sisejulgeolek*, *siseturvalisus* ja *sisekaitse* läbiseigi kasutamisele. Sõnu *siseturvalisus* ja *sisejulgeolek* on mõnel juhul kasutatud sünonüümidena ja mõnikord omistatakse neile eraldiseisvad tähendused – kord kitsamate ja siis jälle laiemate tähendusvarjunditega. Isegi juhul, kui need terminid on riiklikes dokumentides ühtlasemalt kasutatud, siis pole see edasi kandunud tavakasutusse. Olukorra ilmestamiseks tehti küsitlus, mille vastused on töö lõpus lisades esitatud.

